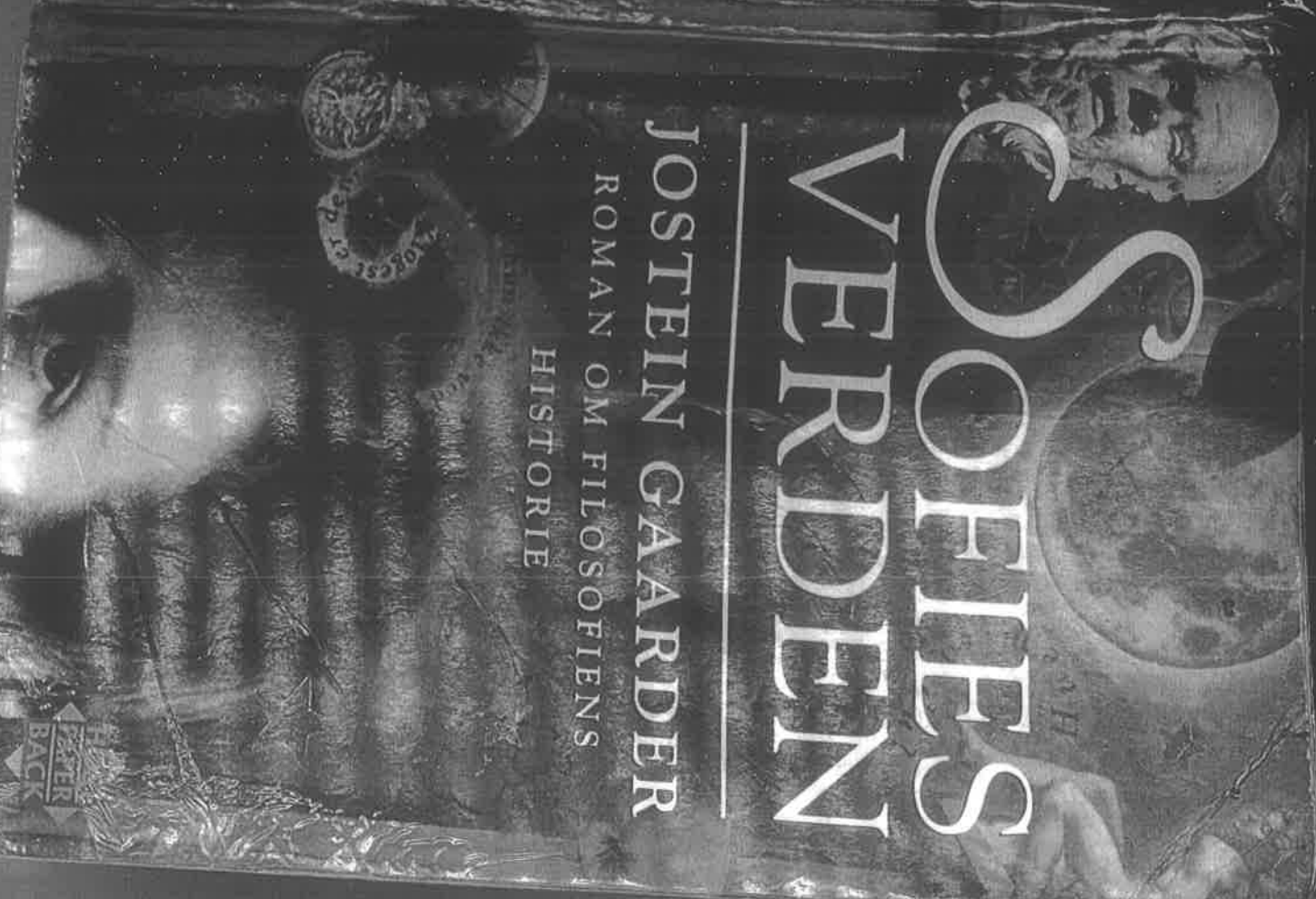

SOFIES VERDEN

JOSTEIN GAARDER
ROMAN OM FILOSOFIENS
HISTORIE

JOSTEIN GAARDER SOFIES VERDEN

Hvor kommer verden fra?

- Betragtning
Tilværelse
I begyndelsen
var der ingen
romantikk

JOSTEIN GAARDER
SOFIES HISTORIE

ISBN 87-14-19352-3
9 788714 193522

Hermes styrtede videre hen ad stien. Til sidst var Sofie nødt til at indse at hun ikke kunne indhente ham. Hun blev længe stående og lyttede efter hunden, der fjernede sig mere og mere. Så var der helt stille.

Sofie satte sig ned på en træstub foran en lille rydning i skoven. I hånden havde hun stadig den store gule konvolut. Hun åbnede den, trak flere maskinskrrevne ark ud og begyndte at læse:

Platons Akademi

Tak for sidst, Sofie. Jeg mener selvfølgelig i Athen. Så har jeg da fået præsenteret mig. Eftersom jeg også har præsenteret Platon, kan vi jo lige så godt starte med det samme.

Platon (427-347 f.Kr.) var 29 år gammel, da Sokrates tømte giftbægeret. Han havde længe været Sokrates' elev og fulgte nøje retssagen mod ham. At Athen kunne dømme byens ædleste menneske til døden, gjorde ikke alene et udsætteligt indtryk på ham. Det skulle komme til at afstikke retningen for hele hans filosofiske virksomhed.

For Platon blev Sokrates' død et direkte udtryk for hvilken modsætning der kan bestå mellem samfundets faktiske forhold og det der er sandt eller *ideelt*. Platons første gerning som filosof var da også at udgive Sokrates' forvarstale. Her refterer han hvad Sokrates sagde, henvendt til den store jury.

Du husker sikkert at Sokrates ikke nedskrev noget selv. Det havde mange af forsokraterne gjort, men problemet er at det meste af dette skriftlige materiale er gået tabt for eftertiden. Når det gælder Platon, mener man at alle hans hovedværker er bevaret. (Ud over Sokrates' forvarstale skrev han en samling breve og hele 35 filosofiske dialoger.) Når disse skrifter er bevaret, hænger det ikke mindst sammen med, at Platon oprettede sin egen filosofiske skole uden for Athen. Det var i en lund, der var opkaldt efter den græske sagnhelt Akademos. Platons filosofiske skole fik derfor navnet Akademiet. (Sidenhen er der oprettet mange tusinder »akademier« verden over. Vi taler stadig om »akademikere« og »akademiske fag«¹⁾)

På Platons Akademi blev der undervist i filosofi, matematik og gymnastik. Skønt »undervisning« er måske ikke det rette ord. Også på Platons Akademi var den levende samtale det vigtigste. Det er altså ikke så tilfældigt, at det var *dialogen*, der blev Platons foretrukne fremstillingsform.

Det evigt sande, evigt smukke og evigt gode

Ved indledningen til dette filosofikursus sagde jeg, at det ofte er klogt at spørge hvad der er en bestemt filosofis projekt. Så nu spørger jeg: Hvad var det Platon var optaget af at undersøge?

Helt kort kan vi fastslå at Platon var optaget af forholdet mellem det der på den ene side er evigt og uforanderligt – og på den anden side det der »flyder«. (Præcis som forsokraterne med andre ord!)

Dernæst sagde vi at sofisterne og Sokrates vendte sig bort fra naturfilosofiens spørgsmål og var mere optaget af mennesket og samfundet. Det var de ganske vist, men også sofisterne og Sokrates var på en måde optaget af forholdet mellem det der på den ene side er evigt og uforanderligt – og det der på den anden side »flyder«. De var især optaget af dette spørgsmål i forbindelse med menneskets *moral* og samfundets *ideal*er eller *dyder*. Groft sagt mente sofisterne at spørgsmålet om hvad der er ret og galt er noget der ændrer sig fra bystat til bystat og fra generation til generation. Spørgsmålet om ret og galt er altså noget »flydende«. Dette kunne Sokrates ikke acceptere. Han mente at der fandtes nogle helt evige og tidløse regler for det. Ved at bruge vor fornuft kan alle mennesker nå frem til den slags uforanderlige *normer*, for menneskets fornuft er netop evig og uforanderlig.

Er du med, Sofie? Så kommer altså Platon. Han er både optaget af hvad der er evigt og uforanderligt i naturen – og af hvad der er evigt og uforanderligt med hensyn til moral og samfundsliv. Ja, for Platon bliver dette én og samme sag. Han forsøger at få fat i en egen »virkelighed«, som er evig og uforanderlig. Og sandt at sige er det vel lige netop det vi har filosoffer til.

De er ikke ude på at kære årets smukkeste pige eller torsdagens billigste tomater. (Derfor er de ikke altid så populære!) Filosof-ferne forsøger netop at negligere den slags forfængelighed og »dagsaktuelle« sager, og i stedet for pege på noget der er evigt »sandt«, evigt »smukt« og evigt »godt«.

Dermed aner vi i hvert fald omridset af Platons projekt. Men vi tager én ting ad gangen. Vi vil forsøge at forstå en forunderlig tankegang, som kom til at sætte sig dybe spor i al senere europæisk filosofi.

Ideernes verden

Både Empedokles og Demokrit havde peget på at alle fænomener i naturen »flyder«, men at der alligevel måtte findes »noget« der aldrig forandrer sig (»de fire rødder« eller »atomer«). Platon er med på selve problemstillingen – men på en ganske anden måde.

Platon mente at *alt* det vi kan tage og føle på i naturen »flyder«. Der findes altså ingen »grundstoffer«, der ikke går i opløsning. Absolut alt der tilhører »sanseverdenen« er lavet af et materiale som tiden tærer på. Men alt er også dannet efter en tidløs »form« som er evig og uforanderlig.

You see? Nå, ikke...?

Hvorfor er alle heste ens, Sofie? Nu tænker du måske at det er de jo slet ikke! Men der er noget som alle heste har til fælles, noget der gør at vi aldrig vil have problemer med at udpege en hest. Den enkelte hest »flyder« naturligvis. Den kan være gammel og halt, med tiden vil den også blive syg og dø. Men selve »hesteformen« er evig og uforanderlig.

For Platon er det evige og uforanderlige altså ikke noget fysisk »urstof«. Det der er evigt og uforanderligt, er nogle åndelige eller abstrakte mønsterbilleder, som alle fænomener er dannet efter.

Jeg præciserer: Forsokratikerne havde givet en ret god forklaring på naturens forandringer uden at være nødt til at forudsætte at noget virkelig »forandrer sig«. Midt i naturens kredsløb er der nogle evige og bestandige mindstedele, der ikke går i opløsning, mente de. Men de havde *ingen* rimelig forklaring på *hvordan* disse »mindstedele«, der engang var byggeklodser i en hest, pludselig kan hvirvle sammen til en komplet ny hest – fire eller fem århundreder senere! Eller til en elefant, for den sags skyld, eller til en krokodille. Platons pointe er at Demokrits atomer aldrig bliver til en »krokofant« eller til en »selledille«. Det var netop dette, der satte hans filosofiske overvejelse i gang.

Hvis du allerede nu forstår hvad jeg mener, kan du springe dette afsnit over. For en sikkerheds skyld præciserer jeg: Du har en portion legoklodser og bygger en legohest. Så tager du klodserne fra hinanden og lægger dem i en æske. Du kan ikke forvente at der opstår en ny hest ved, at du blot ryster på æsken. Hvordan skulle legoklodserne ganske af sig selv kunne finde sammen til en ny hest igen? Nej, det er dig der må bygge hesten op igen. Og når du kan det, er det fordi du har et billede inden i dig af hvordan en hest ser ud. Legohesten er altså dannet efter et mønsterbillede, der bliver stående uforandret fra hest til hest.

Løste du den med de 50 ens kager? Nu leger vi at du kommer drattende ned fra verdensrummet og aldrig nogensinde har set en bagerforretning. Så tumler du lige ind i en fristende butik og får øje på 50 helt ens peberkager på et bord. Jeg antager at du vil klø dig lidt i nakken og spekulere over hvordan de kan være helt ens. Det kan godt være at en af dem manglede en arm, en anden havde tabt lidt af hovedet og en tredje havde en bule på maven. Efter at have tænkt dig grundigt om, ville du alligevel være kommet frem til at alle peberkagerne havde en *fællestrækning*. Selv om ingen af dem var helt fuldkomne, ville det ane dig at de måtte have en *fælles oprindelse*. Du ville forstå at alle kagerne var dannet af én og samme form. Og hvad mere er, Sofie: Nu bliver du grebet af et stærkt ønske om at se denne form. For det er klart at selve formen må være usigeligt meget mere fuldkommen – og på en måde smukkere – end nogen af disse fejlbehæftede kopier.

Hvis du klarede denne opgave helt på egen hånd, så løste du

et filosofisk problem på nøjagtig samme måde som Platon. Som filosoffer flest kom han »drattende ned fra verdensrummet«. (Han stillede sig op helt yderst på et af de tynde hår i kaimipelsens.) Han var forundret over hvordan alle fænomener i naturen kunne ligne hinanden så meget, og han kom altså frem til at der måtte findes et begrænset antal *forme* der ligget »bag ved« alt det vi ser omkring os. Disse forme kaldte Platon for *ideer*. Bag ved alle heste, grise og mennesker findes »ideen for heste«, »ideen grise« og »ideen menneske«. (Sådan som den om-talte bagerforretning kan have både peberkagemænd, peberkagegrise og peberkageheste. For en ordentlig peberkagebager har gerne mere end én form. Men det er nok med én eneste form til hver slags peberkage.)

Konklusion: Platon mente at der måtte findes en egen virkelighed bag ved den sansede verden. Denne virkelighed kaldte han for *ideernes verden*. Her findes de evige og uforanderlige »mønsterbilleder« der ligger bag ved de forskellige fænomener vi støder på i naturen. Denne bemærkelsesværdige opfattelse kalder vi Platons *idélære*.

Sikker viden

Så langt kan du nok følge mig, Sofie. Men mente Platon dette i ramme alvor, tænker du måske. Mente han at der eksisterer den slags forme i en helt anden virkelighed?

Han mente det nok ikke lige så bogstaveligt hele sit liv, men i nogle af hans dialoger er det i hvert fald sådan han må forstås. Vi vil forsøge at følge hans argumentation.

En filosof forsøger som sagt at få fat i noget der er evigt og uforanderligt. Det ville for eksempel ikke være særlig nyttigt at skrive en filosofisk afhandling om en bestemt sæbebobles tilværelse. For det første ville man næppe nå at studere den grundigt inden den med ét var borte. For det andet ville det sandsynligvis være vanskeligt at få afsat en filosofisk afhandling om noget ingen havde set og som desuden kun havde eksisteret fem sekunder.

Platon mente at alt hvad vi ser omkring os i naturen, ja, alt vi kan tage og føle på, kan sammenlignes med en sæbeboble. For intet af det, der eksisterer i sanseverdenen, varer ved. Du er selvfølgelig klar over at alle dyr og mennesker før eller senere dør og går i opløsning. Selv en marmorblok forandrer sig og nedbrydes langsomt. (Akropolis ligger i ruiner, Sofies Skandaliøst, hvis du spørger mig. Men sådan er det.) Nu er Platons pointe, at vi aldrig kan opnå sikker viden om noget der stadig ændrer sig. Vi kan kun have usikre opfattelser eller *antagelser* om det der tilhører sanseverdenen – eller det vi kan tage eller føle på. Vi kan kun have *sikker viden* om det vi kan opfatte med fornuften.

Jo, Sofie, jeg skal nok forklare mig nærmere: En enkelt peberkagemand kan være så mislykket efter al den bagning han har gennemgået, at det kan være svært at se hvad han forestiller. Men efter at have set 20-30 af den slags peberkager – som altså kan være mere eller mindre perfekte – kan jeg med stor sikkerhed vide hvordan kageformen har set ud. Dette kan jeg slutte mig til, selv om jeg aldrig har set selve formen. Det er ikke engang sikkert at det ville være nogen fordel at se selve formen med egne øjne. For vi kan ikke altid stole på vore sanser. Selve synseveren kan variere fra menneske til menneske. Derimod kan vi stole på hvad vor fornuft fortæller os, for fornuften er den samme for alle mennesker.

Hvis du sidder i et klasseværelse sammen med 30 andre elever og læren spørger hvilken farve i regnbuen der er den smukkeste, ja, så vil han sikkert få mange forskellige svar. Men hvis han spurgte hvor meget 8 gange 3 er, ville hele klassen komme frem til samme resultat. Nu er det nemlig den menneskelige fornuft der fælder en dom, og fornuften er på en måde del stik modsatte af at »synes« og at »sanses«. Vi kan sige at fornuften er evig og universel lige netop fordi den kun udtaler sig om evige og universelle forhold.

Platon var i det hele taget meget optaget af matematik. Grunden var at matematiske forhold aldrig forandrer sig. Derfor er det også noget vi kan have sikker viden om. Men nu har vi brug for et eksempel: Tænk dig at du finder en rund kogle ude i

naturen. Du siger måske at du »synes« den ser kuglerund ud – mens Jorunn hævder at den er lidt fladtrykt på den ene side. (Så begynder I at kævle!) Men I kan ikke være helt sikre på noget I ser med jeres øjne. Derimod kan I med fuld sikkerhed sige at vinkelsummen i en cirkel er 360°. Så udtaler I jer nemlig om en *ideel* cirkel, som måske ikke findes ude i naturen, men som I til gengæld kan se helt klart for jeres indre blik. (I siger noget om den skjulte kageform – og ikke om en tilfældig peberkage på køkkenbordet.)

Kort opsummering: Om det vi *sanser*, kan vi kun have usikre opfattelser. Men om det vi *indser* med fornuften, kan vi opnå sikker viden. Vinkelsummen i en trekant er 180° i al evighed. Og sådan vil »ideen« hest have fire ben at stå på, selv om alle heste i den sansede verden skulle blive halte.

En udødelig sjæl

Vi har set hvordan Platon mente at virkeligheden er delt i to:

Den ene del er *sanseverdenen* – som vi blot kan opnå om-trentlig eller ufuldkommen kundskab om ved at bruge vores fem (omtrentlige og ufuldkomne) sanser. I *sanseverdenen* »flyder alt« og intet varer ved. Der er intet som er i *sanseverdenen*, kun en masse ting, der opstår og forgår.

Den anden del er *ideernes verden* – som vi kan opnå sikker viden om ved at anvende vor fornuft. Denne idéverden kan altså ikke erkendes med sanserne. Til gengæld er idéerne (eller formene) evige og uforanderlige.

Ifølge Platon er mennesket også et todelt væsen. Vi har en krop som »flyder«. Den er uløseligt knyttet til *sanseverdenen* og får samme skæbne som alt andet i denne verden – for eksempel en sæbeboble. Alle vores sanser er knyttet til kroppen og følger den upåidelige. Men vi har også en *udødelig sjæl* – og denne sjæl er fornuftens bolig. Lige netop fordi sjælen ikke er materiel, kan den skue ind i *ideernes verden*.

Nu har jeg næsten sagt det, Sofie. Men der er mere. Jeg siger: DER ER MERE!

Platon mente endvidere at sjælen har eksisteret *inden* den tog bolig i en krop. Engang var sjælen i *ideernes verden*. (Den lå øverst oppe i skabet sammen med alle kageformene.) Men så snart sjælen vågner op i et menneske, har den glemt alt om de fuldkomne ideer. Så begynder der at ske noget, ja, der begynder lige frem en vidunderlig proces. Efterhånden som mennesket erfarer naturens forme, dukker en svag erindring frem i sjælen. Mennesket ser en hest – men altså en ufuldkommen hest, (ja, en peberkagehest!). Dette er nok til at der i sjælen vækkes en svag erindring om den fuldkomne »hest«, som sjælen engang har set i *ideernes verden*. Dermed vækkes der også en længsel tilbage til sjælens egentlige bolig. Platon kalder denne længsel for *eros* – og det betyder kærlighed. Sjælen for-nemmer altså en »kærlighedslængsel« efter sit egentlige ophav. Fra nu af opleves både kroppen og alt det sanselige som noget ufuldkomment og uvæsentligt. På kærlighedens vinger vil sjælen flyve »hjem« til *ideernes verden*. Den vil befries fra »krop-pens fængsel«.

Nu må jeg hellere straks understrege at Platon her beskriver et ideelt livsforløb. For det er slet ikke alle mennesker som slipper sjælen fri og lader den begynde på sin rejse tilbage til *ideernes verden*. De fleste folk klamrer sig til *ideernes »spejlbilleder«* i den sansede verden. De ser en hest – og nok en hest. Men de ser ikke det, som alle heste kun er en ringe efterligning af. (De styrter ind i køkkenet og kaster sig over alle peberkagerne, uden så meget som at spørge om hvor de kommer fra.) Det er filosofernes ideelle vej Platon beskriver. Hans filosofi kan læses som en beskrivelse af den filosofiske praksis.

Når du ser en skygge, Sofie, så vil du også tænke at der må være noget som kaster denne skygge. Du ser en skygge af et dyr. Måske er det en hest, tænker du, men du kan ikke være helt sikker. Så vender du dig om og ser den virkelige hest – som selvfølgelig er uendelig meget smukkere og skarpere i kontu-rerne end den ustadige »hesteskygge«. SÅLEDES MENTE PLA-TON AT ALLE FENOMENER I NATUREN BLOT ER SKYGGEBIL-

LEDER AF DE EVIGE FORME ELLER IDEER. Men de allerfleste er tilfredse med at leve et liv blandt skygebilleder. De tænker ikke over at der må være noget der kaster disse skygger. De tror at skyggerne er det hele – og oplever altså ikke skyggerne som skygger. Dermed glemmer de også deres egen sjæls udødelighed.

Vejen op fra hulens mørke

Platon fortæller en lignelse som illustrerer dette. Vi kalder den gerne for *hulelignelsen*. Jeg vil genfortælle den med mine egne ord.

Tænk dig nogle mennesker som bor i en underjordisk hule. De sidder med ryggen til åbningen og er bundet på hænder og fødder, så de kun kan se ind mod hulevæggen. Bag ved dem er der en høj mur, og bag ved denne mur går der nogle mennesker i forskellige skikkelser som løfter forskellige figurer op over skelignende skikkelser som løfter forskellige figurer op over murens kant. Da der brænder et bål bag ved disse figurer, kaster de flakkende skygger mod hulevæggen. Det eneste huleboerne kan se, er altså dette »skyggeteater«. De har siddet i den samme stilling lige siden de blev født og tror følgelig at disse skygger er det eneste der er til.

Tænk dig nu at en af huleboerne får kæmpet sig fri af dette fangenskab. Han spørger sig selv, hvorfra alle disse skygebilleder på væggen kommer. Hvad tror du der sker når han vender sig om mod de figurer der løftes op bag ved muren? Allertøst vil han naturligvis blive blændet af det skarpe lys. Han vil også blændes af at se på de skarpe konturer af figurene – eftersom han indtil nu kun har set de samme figures skygebilleder. Hvis han kommer over muren og forbi bålet og endelig når ud i naturen, vil han blive endnu mere blændet. Men efter at have gnedet sine øjne, bliver han slået af hvor smukt det hele er. For første gang vil han se farver og skarpe konturer. Han vil se virkelige dyr og blomster – som figurene i hulen blot var dårlige efterligninger af. Men atter spørger han sig selv på sølen fra alle disse dyr og blomster kommer. Så får han øje på solen

på himmelen og forstår at det er solen der giver liv til alle naturens dyr og blomster, sådan som det var bålet, der gjorde det muligt at se alle skygebillederne i hulen.

Nu kunne den lykkelige huleboer være løbet ud i naturen og have frydet sig over sin nyvundne frihed. Men han tænker på alle dem der er blevet nede i hulen. Derfor går han tilbage. Så snart han kommer derned, forsøger han at overbevise de andre huleboere om at skygebillederne på hulevæggen kun er dårlige og flakkende efterligninger af de *virkelige* ting. Men der er ingen som tror på ham. De peger på hulevæggen og siger at hvad de ser, det er det, der findes. Til sidst slår de ham ihjel.

Det Platon skildrer i hulelignelsen, er filosofiens vej fra uklare forestillinger til de virkelige ideer, der ligger bag ved naturens fænomener. Han tænker nok også på Sokrates – som »huleboerne« dræbte, fordi han pirkede til deres vaneforestillinger og ville vise dem vej til ægte indsigt. Sådan bliver hulelignelsen et billede på filosofiens mod og pædagogiske ansvar.

Platons pointe er at forholdet mellem hulens mørke og naturen udenfor svarer til forholdet mellem naturens fremtrædelsesformer og ideernes verden. Han mente ikke at naturen er mørk og trist, men at den er mørk og trist *sammenlignet* med ideernes klarhed. Et billede af en smuk pige er heller ikke mørkt og trist. Men det er kun et billede.

Filosofistaten

Platons hulelignelse finder vi i dialogen »Staten«. Her giver Platon også en beskrivelse af »idealstaten«. «Det vil sige en tænkt mønsterstat – eller det vi kalder en »utopisk« stat. I al korthed kan vi sige at Platon mener staten bør styres af filosofierne. Når han skal forklare hvorfor, tager han udgangspunkt i hvordan det enkelte menneske er opbygget.

Ifølge Platon er menneskets krop delt i tre dele, nemlig *hoved, bryst og underliv*. Til hver af disse tre dele svarer også en

siælsevne. Til hovedet hører *fornuften*, til brystet *viljen* og til underlivet *lysten* eller *begæret*. Til alle de tre siælsevner hører der desuden et ideal eller en »dyd«. *Fornuften* skal stræbe efter *visdom*, *viljen* skal udvise *mod* og *begæret* bør tøjes, så mennesket viser *mådehold*. Først når menneskets tre dele fungerer sammen som en helhed, får vi et harmonisk eller »retskaffent« menneske. I skolen skal børnene først lære at tøjle *begæret*, dernæst skal modet udvikles. Til sidst skal *fornuften* hjælpe til med at opnå *visdom*.

Platon tænker sig nu en stat der er opbygget præcis på samme måde som et menneske – og med nøjagtigt den samme tredeling. Sådan som kroppen har »hoved«, »bryst« og »underliv«, har staten *herskere*, *vogtere* (eller soldater) og *arbejdere* (for eksempel bønder). Her er det tydeligt at Platon bruger den græske lægevidenskab som forbillede. Sådan som et sundt og harmonisk menneske viser balance og mådehold, er en »retfærdig« stat præget af at hver og en kender sin plads i helheden.

Som overalt i Platons filosofi er også hans statsfilosofi båret af *rationalisme*. Det afgørende for at skabe en god stat, er at den styres med *fornuft*. Som hovedet styrer kroppen, så må det være filosofierne som styrer samfundet.

Vi forsøger os med en enkel fremstilling af forholdet mellem mennesket og statens tre dele:

Krop	Sjæl	Dyd	Stat
hoved	fornuft	visdom	herskere
bryst	vilje	mod	vogtere
underliv	begær	mådehold	arbejdere

Platons idealstat kan minde om det gamle indiske kastevesen – hvor hver og en havde sin specielle funktion til bedste for helheden. Helt fra Platons tid – og endnu længere tilbage – har det indiske kastesystem haft den samme tredeling mellem den styrende kaste (eller præstekasten), krigerkasten og den arbejdende kaste.

I dag ville vi måske kalde Platons stat for en totalitær stat.

Men det er værd at notere sig at han mente at kvinder kunne være statens herskere lige så vel som mænd. Det var lige netop med baggrund i *fornuft* at herskerne skulle styre en bystat. Han mente at kvinder har nøjagtigt den samme *fornuft* som mænd, hvis de blot får den samme oplysning og desuden frihed fra børnepasning og hjemlige sysler. Og Platon ville afskaffe familie og privat ejendom for herskere og vogtere. Opdragelsen af børnene var under alle omstændigheder for vigtig til at være overladt til den enkelte. Det måtte være statens ansvar at opdrage børn. (Han var den første filosof der tog til orde for en offentlig udbygning af børnehaver og en heldags-skole.)

Efter at Platon havde oplevet nogle store politiske skuffelser, skrev han dialogen »Lovene«. Her skildrer han »lovstaten« som den næstbedste stat. Nu genindfører han både privatejendom og familiebånd. På denne måde blev kvindens frihed indskrænket. Men han siger dog, at en stat der ikke opdrager og oplærer kvinderne, er som et menneske der kun træner sin højre arm.

Generelt kan vi sige at Platon havde et positivt syn på kvinder – i hvert fald i betragtning af den tid han levede i. I dialogen »Symposium« er det således en kvinde, *Diotima*, der tillægges æren for at have givet Sokrates hans filosofiske indsigt.

Og det var så Platon, Sofie. I mere end to tusinde år har mennesker diskuteret – og kritiseret – hans forunderlige idélære. Den første til at gøre det, var hans egen elev fra Akademiet. Hans navn var Aristoteles – den tredje store filosof fra Athen. Jeg siger ikke mere!

Mens Sofie havde siddet på en træstub og læst om Platon, var solen steget op over skoven i øst. Solskiven var tipet op over horisonten, lige netop som hun læste om Sokrates, der kom klatrende ud af hulden og blev stående og kneb øjnene sammen mod det skarpe lys udenfor.

Det var næsten som om hun selv var kommet op fra en underjordisk grotte. Sofie syntes i hvert fald at hun så naturen på en helt ny måde efter at have læst om Platon. Det føltes som om

hun havde været farveblind. Hun havde set nogle skygger, men hun havde ikke set de klare ideer.

Hun var ikke så sikker på om Platon havde ret i alt hvad han havde sagt om de evige mønsterbilleder, men hun syntes det var en smuk tanke at alt levende var ufuldkomne kopier af de evige forme i ideernes verden. For var det ikke sandt at alle blomster og træer, mennesker og dyr var »fuldkomne«?

Alt det hun så omkring sig var så smukt og levende at Sofie syntes hun måtte gnide øjne for rigtigt at fatte det. Men intet af det hun så lige nu ville *vare ved*. Og alligevel – om hundrede år ville de samme blomster og dyr være her på ny. Selv om hver eneste blomst og hvert eneste dyr på en måde blev udvisket og glemt, var der et eller andet der »huskede«, hvordan alt så ud.

Sofie stirrede ud over hele skaberværket. Med ét smuttede et egeren op ad en fyrretræssamme. Det hvirvlede et par gange rundt om stammen og blev så væk mellem grenene.

– Dig har jeg set før! tænkte Sofie. Hun var naturligvis klar over at det ikke var det samme egeren hun tidligere havde set, men hun havde set den samme »form«. Efter alt hvad hun vidste, kunne Platon have ret i at hun engang havde set det evige »egeren« – i ideernes verden, inden hendes sjæl havde taget bolig i en krop. Kunne det være sandt at hun havde levet før? Havde hendes sjæl eksisteret inden den fik en krop at flytte rundt med? Kunne det være sandt at hun bar på en lille guldklump inden i sig – en juvel som ikke tæredes op af tiden, ja, en sjæl der levede videre, når hendes krop engang blev gammel og døde?

MAJORSTUEN

... pigen i spejlet blinkede med
begge øjne ...

Klokken var kun et kvarter over syv. Så hastede det ikke med at komme hjem. Sofies mor ville sikkert sove et par timer til, hun var altid så doven om søndagen.

Skulle hun gå lidt længere ind i skoven for at se om hun kunne finde Alberto Knox? Men hvorfor havde hunden mon knurret så grimt ad hende?

Sofie rejste sig fra træstubben og begyndte at gå ad den sti Hermes var løbet. I hånden holdt hun den gule konvolut med alle arkene om Platon. Et par gange delte stien sig i to, og så holdt hun sig til den største.

Overalt kvadrede fuglene – både i træerne og i luften, i buske og krat. De var travlt optaget af deres morgensysler. De kendte ikke forskel på helligdag og søgn. Men hvem havde lært fuglene at gøre alt det de gjorde? Var der en lille computer inden i hver og en af dem, et »dataprogram« som bestemte hvad de skulle gøre?

Snart gik vejen over en lille bakke, og så gik det stejlt nedad mellem høje fyrretræer. Her var skoven så tæt, at hun kun kunne se nogle få meter mellem træerne.

Med ét fik hun øje på noget blankt mellem fyrrestammerne. Det måtte være en lille sø. Her drejede stien den anden vej, men nu smuttede Sofie ind mellem træerne. Hun vidste ikke rigtigt hvorfor, men det var nu den vej hendes fødder førte hende.

Søen var ikke større end en fodboldbane. Lige ovre på den anden side opdagede hun en rødmalet hytte i en lille rydning, der var omkranset af birkestammer. Fra skorstenspipen steg en spin-kel røgsøjle op.